

Utbildningsinspektion i Hökarängsskolan/Skönstaholmsskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–9/1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av rektorsområdet	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	4
Bedömning av genomförandet.....	8
Bedömning av förutsättningarna	13

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Hökarängsskolan och Skönstaholmsskolan den 13, 14, 15 och 16 februari 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle. Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Hökarängsskolan och Skönstaholmsskolan, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Hökarängsskolan och Skönstaholmsskolan intervjuades skolledningen, lärare, elever, elevvårdspersonal samt föräldrar med barn i olika årskurser och skolor. Inspektörerna besökte förskoleklassen samt lektioner i årskurserna 1–6 på Skönstaholmsskolan och årskurserna 1–9 på Hökarängsskolan. Även andra iakttagelser i skolmiljöerna och studier av dokument som finns på de båda skolorna utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av rektorsområdet

Hökarängsskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	38
Grundskola	450

Skönstaholmsskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	32
Grundskola	161

Skolenheten Hökarängsskolan/Skönstaholmsskolan omfattar och förskoleklass och grundskolans årskurs 1–9 på Hökarängsskolan. I skolorna finns också ett fåtal elever mottagna i särskolan. Skolorna tillhör Farsta stadsdel.

I Hökarängsskolan finns två förskoleklasser. Ett arbetslag arbetar med två små klasser i årskurs 1, en årskurs 2 och en årskurs 3. Även förskoleklasserna ingår i arbetslagen. Ytterligare ett arbetslag arbetar med de åldershomogena klasserna i årskurs 4, 5 och 6. I årskurserna 7, 8 och 9 finns profiler i musik, idrott och basket. Lärarna för årskurs 7, 8 och 9 är indelade i tre ”vertikala” arbetslag, som skolan kallar arbetsenheter.

Skönstaholmsskolan är organiserad i fyra arbetslag för förskoleklass upptill årskurs 3, som alla har ett eget hemvist och arbetar åldersintegrerat med inspiration från Bifrostskolan i Danmark. Varje hemvist har en fritidshemsavdelning. Dessutom finns ett arbetslag för årskurs 4–6. Årskurs 4–6 arbetar i åldershomogena grupper med en klass i varje årskurs.

Varje arbetslag på båda skolorna har en arbetslagsledare. De träffar skolledningen en gång i veckan. Därutöver träffas arbetslagen själva en gång i veckan.

Till skolan hör en stadsdelsövergripande samundervisningsgrupp för elever i årskurs 1–6, placerad på Skönstaholm, och en liknande grupp för elever i årskurs 7–9, placerad på Hökarängsskolan. Några av dessa elever är mottagna i särskolan.

Denna rapport omfattar inspektion i förskoleklass, obligatorisk särskola och grundskola. Kommunens ansvarstagande för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg behandlas i den övergripande kommunrapporten.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Skönstaholms- och Hökarängsskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att Hökarängsskolan och Skönstaholmsskolan har gjort ett gott arbete med att tolka och konkretisera de nationella målen. Hökarängsskolan uppvisar en uppåtgående kurva avseende kunskapsresultaten i årskurs 9. Resultaten för båda skolorna visar att de flesta eleverna når målen. Resultatet av arbetet med normer och värden visar att båda skolorna behöver arbeta vidare med dem.

I Skönstaholmsskolans och Hökarängsskolans tidigare år har eleverna ett gott inflytande över verksamheten i stort via fungerande klass- och elevråd. De senare årskurserna på Skönstaholmsskolan och alla årskurser på Hökarängsskolan behöver dock förbättra elevernas delaktighet i det egna lärandet i undervisningen. Skolorna har goda rutiner för att upptäcka elever i behov av särskilt stöd men behöver förbättra anpassningen av undervisningen avseende elevers olika förutsättningar och behov.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolorna gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5 (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94).
- Skolorna bedriver inte ett tillräckligt målinriktat arbete för att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling (5 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Skolorna uppfyller inte författningarnas krav på delaktighet vid upprättandet av likabehandlingsplanen (2 § förordningen om barns och elevers deltagande i arbetet med en likabehandlingsplan).
- Skolornas likabehandlingsplan uppfyller inte de krav som ställs på en sådan plan (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Hökarängsskolan genomför inte utvecklingssamtal i enlighet med författningarna (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolorna upprättar inte åtgärdsprogram för alla elever som behöver särskilt stöd (5 kap. § 1 grundskoleförordningen).
- Elever mottagna i särskolan på Skönstaholmsskolan läser inte enligt särskolans kursplaner (2 kap. 2 § särskoleförordningen).
- Beslut om placering av elev i särskild undervisningsgrupp saknar fullföljdshänvisning (5 kap. 5 § samt 8 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Rektorn ingår inte som ledamot i elevvårdskonferensen (3 kap. 4 § grundskoleförordningen).
- Svenska som andraspråk anordnas inte i enlighet med författningarna (2 kap. 15-16 §§ grundskoleförordningen).
- Utbildningen är inte avgiftsfri (4 kap. 4 § skollagen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Båda skolorna bör förbättra sin övergripande och systematiska uppföljning och utvärdering av elevernas resultat i samtliga ämnen för grundskolans yngre elever samt av skillnader i kunskapsresultaten mellan pojkar och flickor samt elever med utländsk härkomst eller hur resultatutvecklingen ser ut för elever i skolsvårigheter.
- Hökarängsskolan bör förbättra elevernas kännedom om målen för utbildningen.

- Båda skolorna bör förbättra arbetet med normer och värden.
- Elevernas inflytande och ansvar över det egna lärandet bör förbättras på båda skolorna.
- Innehåll, arbetssätt och arbetsformer i undervisningen bör förbättras för de äldre eleverna på Skönstaholmsskolan och för alla elever på Hökarängsskolan.
- Skolornas tolkade och konkretiserade mål i Idrott och hälsa bör förbättras.
- Skönstaholmsskolan bör för äldre elever och Hökarängsskolan bör för alla elever förbättra anpassningen av undervisningen utifrån elevernas olika förutsättningar och behov.
- Skolorna bör förbättra sina rutiner för att försäkra sig om att de elever som behöver det får studiehandledning på modersmålet.
- Skolan bör förbättra sitt kvalitetsarbete och sin kvalitetsredovisning.
- Rektorn bör tydliggöra det övergripande ansvaret och förbättra sitt pedagogiska ledarskap och sin förtroenhet med den dagliga verksamheten i båda skolorna.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen, de nationella kursplanerna och programmålen.

Enligt skollagen skall utbildningen i förskoleklassen stimulera varje barns utveckling och lärande. Den skall även ligga till grund för fortsatt skolgång. Det betyder att förskoleklassen liksom grundskolan skall sträva efter att varje elev utvecklar nyfikenhet, lust att lära, lär sig utforska, formulera ståndpunkter, utveckla sitt språk, lyssna, argumentera och lösa problem. Av inspektionen framgår att verksamheten i förskoleklassen på Hökarängsskolan och Skönstaholmsskolan rymmer såväl lek och rörelse, skapande verksamhet som inslag av grundläggande språkliga och matematiska begrepp. I samtal med barnen i förskoleklassen ger de konkreta exempel på vad de lär sig inom områdena kunskaper samt normer och värden. Enligt lärarna i förskoleklassen dokumenteras barnens lärande och utveckling kontinuerligt och en positiv utvecklingslinje kan skönjas för det stora flertalet barn. Inspektörerna bedömer att verksamheten i förskoleklassen stämmer väl överens med läroplanens mål och riktlinjer samt ger en god grund för barnens fortsatta lärande och utveckling.

Enligt läroplanen skall skolan ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ. Lärarna i Hökarängsskolan och Skönstaholmsskolan följer kontinuerligt och systematiskt upp elevernas kunskapsutveckling i de tidigare åren på olika sätt. Emellertid finns det inte på de båda skolorna någon samlad bild av dessa elevers kunskapsutveckling i relation till de nationella målen i kursplanerna. Sådana resultat bör också ligga till grund för skolans kvalitetsarbete och skolans arbete med att ge stöd till elever.

De båda skolornas resultat på de nationella ämnesproven i årskurs 5 år 2005 och 2006 anges i tabell 1 nedan.

Tabell 1. Nationella ämnesprov för år 5 i båda skolorna. Tabellen anger andelen elever (%) som enligt skolornas bedömning uppnått målen för proven.

	Hökarängen 2005	Skönstaholm 2005	Hökarängen 2006	Skönstaholm 2006
Svenska	85	87	85	94
Engelska	81	78	81	96
Matematik	85	82	83	83

Källa: Skolornas egna uppgifter

Andelen elever som når målen i de nationella ämnesproven år 2005 i de båda skolorna ligger mellan 78 och 87 procent. År 2006 ligger andelen elever som når målen i de nationella ämnesproven mellan 81 och 96 procent. Hökarängen har ungefär samma resultat de två åren medan Skönstaholmsskolan har förbättrat sina resultat år 2006 i jämförelse med år 2005. Inspektörerna bedömer att resultaten på båda skolorna är godtagbara.

Kursplanernas mål att uppnå anger den kunskapsnivå som alla elever minst skall uppnå efter det femte skolåret i samtliga ämnen. I Hökarängsskolan och Skönstaholmsskolan finns ingen samlad bild av huruvida eleverna i årskurs 5 når dessa mål eller inte, även om rektorn har efterfrågat resultaten. Utöver de resultat från de nationella ämnesproven i svenska, engelska och matematik, som skolan anger i sin kvalitetsredovisning, kan skolorna inte redogöra för hur stor andel av eleverna som uppnår de nationella målen i årskurs 5 i övriga ämnen. Enligt läroplanen har rektorn ansvar för skolans resultat och för att dessa följs upp och utvärderas i relation till bland annat de nationella målen. Det är således nödvändigt att en samlad bild finns av elevernas resultat på skolnivå och att dessa ligger till grund för analys och förbättring av verksamheterna i stort. Inspektörerna bedömer därför sammantaget att båda skolorna måste förbättra arbetet med uppföljning och utvärdering av respektive skolas samlade resultat avseende elevernas kunskaper i förhållande till kursplanernas mål att uppnå i årskurs 5.

Även resultaten av de nationella ämnesproven i årskurs 9 på Hökarängsskolan har granskats i inspektionen. Av Skolverkets statistik framgår att eleverna i årskurs 9 når relativt goda resultat på nationella ämnesproven år 2005 och att skillnaden mellan resultaten på de nationella ämnesproven och slutbetyget i motsvarande ämne inte skiljer sig åt i någon större omfattning. Dessutom beskrivs i kvalitetsredovisningen för år 2005/06 hur Hökarängsskolan gjort vissa punktinsatser i andra ämnen än svenska, engelska och matematik, t.ex. idrott och hälsa, geografi och historia, för att öka andelen elever som når målen i dessa. Inspektörerna noterar att resultaten på de nationella ämnesproven på Hökarängsskolan i stort överensstämmer med slutbetygen i motsvarande ämnen. Vidare bedömer inspektörerna att skolan på ett bra sätt följer upp resultaten i andra ämnen än matematik, svenska och engelska i de högre årskurserna.

De betyg som sätts i slutet av grundskoletiden uttrycker i vad mån eleverna har uppnått de mål som uttrycks i kursplanerna för olika ämnen. Betygsresultat för Hökarängsskolan redovisas i tabell 2.

Tabell 2. Slutbetyg i Hökarängsskolan år 2004-2006 enligt statistik från Skolverket.

	Skolan			Kommunen			Riket		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Meritvärde	173,4	199,1	205,7	221,0	221,3	221,9	206,9	206,3	206,8
Andel (%) med fullständigt slutbetyg	73,7	65,4	72,1	75,6	75,7	75,1	75,9	75,5	76,0
Andel (%) behöriga till nationella progr.	54,5	85,6	87,4	89,8	89,2	90,0	89,6	89,2	89,5

Av tabellen framgår att resultatet förbättrats år 2006 i jämförelse med år 2005 och 2004. Vidare framgår av tabellen att elevernas meritvärde och andelen behöriga till nationellt program är något lägre än värdet och andelen i kommunen och i riket. Andelen elever med fullständigt slutbetyg är däremot något högre. Skolans resultat avseende meritvärde och andel elever med betyg i alla ämnen ligger över de förväntade värden som Skolverkets beräkningsmodell SALSA¹ anger. Inspektörerna bedömer att resultaten i stort är goda.

När det gäller likvärdigheten mellan flickors och pojkars resultat visar Skolverkets statistik att meritvärdet, andelen med fullständigt slutbetyg och andelen behöriga till nationellt program inte skiljer sig åt mer än i kommunens och rikets resultat. När det gäller olika ämnen på Hökarängsskolan visar resultaten år 2005 och 2006 att skillnaden i resultat mellan könen kan uppgå till 10 procent, t.ex. i historia, även om flickors och pojkars resultat i de flesta ämnen oftast inte skiljer sig åt i så hög grad. När det gäller resultaten på nationella proven i årskurs 5 på båda skolorna görs heller inga fördjupade analyser av ovan nämnda slag.

Inspektionen visar att det sätt på vilket Hökarängsskolan följer upp kunskapsresultaten i olika ämnen ytterligare bör fördjupas och breddas att omfatta eventuella skillnader i kunskapsresultat för olika grupper av elever på båda skolorna. Skolorna kan till exempel inte redogöra för om pojkars och flickors resultat skiljer sig åt eller hur resultatutvecklingen ser ut för elever med stödbehov. Inspektörerna bedömer att både Hökarängsskolan och Skönstaholmsskolan ytterligare bör förbättra sin uppföljning och utvärdering av kunskapsresultaten i dessa avseenden.

För att eleverna, i enlighet med läroplanens intentioner, skall kunna ta ansvar för sin egen utbildning, krävs att skolan klargör vilka mål utbildningen har. I stor utsträckning delges eleverna på Skönstaholmsskolan uppnåendemålen för årskurs 5 eller dessa mål tolkade och konkretiserade för de lägre årskurserna. I samtal och intervjuer med elever framkommer att många av dem, företrädesvis i de tidigare åren, har kunskap om mål att uppnå.

¹ För att få en mer nyanserad bild av skolors betygsresultat än enbart genom att tillhandahålla de faktiska betygsresultaten som skolor uppnår, har Skolverket utvecklat Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala Sambands Analyser - Salsa. Verktöget jämför i en statistisk modell kommuners och skolors faktiska betygsresultat avseende "andel elever som uppnått målen" respektive "genomsnittligt meritvärde" med ett modellberäknat värde. I denna beräkning tas hänsyn till bakgrundsfaktorer som föräldrars utbildningsnivå, andel elever med utländsk bakgrund och fördelning pojkar/flickor i kommuner och skolor. SALSA bör användas som ett underlag av flera vid analys av kommuners och skolors resultat.

Eleverna i årskurs 5 och 6 är däremot inte lika klara över utbildningens mål. På Hökarängsskolan varierar elevers kännedom om målen för utbildningen i de olika årskurserna. Eleverna framhåller att de pratat om nationella målen i klassen vid terminsstarten. Flera elever framhåller att de inte fortsättningsvis används i arbetet under terminen. Ibland hänvisar eleverna till olika läroböckers mål, utan att de är kopplade till de nationella målen. Lärarna framhåller att de arbetar utifrån målen för utbildningen. Däremot har eleverna inte alltid kännedom om målen i relation till det arbete som de håller på med.

Inspektörerna bedömer att elevernas kännedom om målen för utbildningen är god på Skönstaholmsskolan, även om den ytterligare kan förbättras för de äldre eleverna. På Hökarängsskolan bedömer inspektörerna att elevernas kännedom om målen för utbildningen bör förbättras.

Utveckling och lärande relaterat till ämnesövergripande kunskapsmål

I läroplanen anges ett antal övergripande kunskapsmål eller mål att sträva mot vilka skall ligga till grund för undervisningen i skolan. Skolan skall genom sitt arbete bland annat sträva mot att varje elev utvecklar nyfikenhet och lust att lära, utvecklar sitt eget sätt att lära och lär sig använda sina kunskaper som redskap i sitt lärande. Lektionsbesök och samtal som inspektörerna genomfört visar att eleverna i Skönstaholmsskolan och i de lägre årskurserna i Hökarängsskolan arbetar engagerat och aktivt och de visar tydligt att de tycker att skolarbetet är roligt. I årskurserna 7–9 i Hökarängsskolan ser det olika ut och i vissa klasser och under vissa lektioner visar elever ett ointresse och ibland också nonchalans gentemot lärare och kamrater. I en del klasser har skolan inte helt lyckats skapa en studiemiljö som befrämjar nyfikenhet och lust att lära. Inspektörerna bedömer att Hökarängsskolan i de senare årskurserna kan förbättra sitt arbete med de mål att sträva mot som läroplanen anger.

Normer och värden

Alla som arbetar i skolan skall enligt läroplanen främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön. Inspektionen visar att Skönstaholmsskolans och Hökarängsskolans elever i årskurs 1–6 anser sig ha inflytande över sin verksamhet i stort, främst genom klassråd och elevråd. Råden hålls regelbundet och eleverna kan beskriva hur de kunnat påverka verksamheten med bl.a. nya duschdraperier och en linbana. Däremot när det gäller Hökarängsskolans äldre elever så uppfattar de inte att de har möjligheter till inflytande över verksamheten även om de kan ange att elevrådet bidragit till att skolan införskaffat papperskorgar i korridoren. Enligt elever och rektorn skall elevrådet för årskurserna 7–9 träffas en gång per månad, men enligt elever sker det inte. Rektorn skriver i sin faktagranskning att elevrådet har möten var tredje vecka och att de har genomförts under våren 2007. Vidare framhåller rektorn att elevrådet förra året har bidragit till förändringar i omklädningsrum och bättre städning på toaletterna. Inspektörerna bedömer att elevernas möjligheter till inflytande över skolans verksamhet i årskurs 7–9 på Hökarängsskolan kan tydliggöras.

Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Enligt skolornas kvalitetsredovisning år 2006 anger eleverna med siffran 4,5 på en skala 1–6 att de känner sig trygga och trivs på skolan.

Enligt Stockholmsundersökningen år 2006 anser 16 procent av flickorna att de blivit mobbade eller trakasserade medan 16 procent av pojkarna i år 9 uppger att de mobbat eller trakasserat andra. Andelen elever som anser sig kränkta eller har blivit kränkta är låg i jämförelse med snittet i hela staden. Enligt skolledningen och lärare på båda skolorna är bedömningen att det förekommer kränkningar i liten skala på skolan. Under inspektionsbesöket i samband med intervjuer, korridor- och lektionsbesök framträder en annan bild. I alla intervjuer från årskurs 2, 6 och 9 på båda skolorna vittnar elever om att ”större elever slåss”, ”det är bråk på fotbollsplanen”, ”de blir dragna i håret”, ”äldre killar skräms” och att regler inte följs.

I Skönstaholmsskolan framhåller eleverna oftare att det för det mesta råder ett lugn i korridorer och på lektioner. Vidare säger eleverna på Skönstaholmsskolan att de går till lärare eller rastvakt om bråk uppstår och de tycker att lärare är bra på att hantera konflikter och hjälpa dem. På Hökarängsskolan uttrycker yngre elever att det förekommer bråk i skolan och på skolgården. Andra elever uttrycker att de hyser en viss rädsla för de äldre eleverna. Enligt eleverna i de senare åren efterlevs inte ordningsreglerna. Samma elever säger sig inte heller vara delaktiga i tillkomsten av dessa regler. De berättar vidare att våld och kränkningar förekommer. Både äldre och yngre elever på Hökarängsskolan framhåller att många lärare inte ingriper tillräckligt handfast. Även en del föräldrar uppger att Hökarängsskolan ibland kan kännas otrygg för deras barn. Likaså uppger skolans elevhälsoteam att kränkningar och bråk förekommer på Hökarängsskolan. Inspektörerna bedömer resultatet av Skönstaholmsskolans arbete mot kränkningar bör förbättras medan resultatet på Hökarängsskolan måste åtgärdas.

Arbetsron varierar på skolorna och mellan olika lärare och klasser. På både Hökarängs- och Skönstaholmsskolan uppger elever att det ibland är svårt att få arbetsro på lektionerna. Av elevintervjuerna och inspektörernas lektionsbesök framgår att arbetsron i stort är acceptabel i Skönstaholmsskolans alla årskurser och i Hökarängsskolans första sex årskurser, medan arbetsro saknas i flera ämnen i de senare åren i grundskolan. Inspektörerna bedömer att arbetsron på lektionerna bör förbättras i de senare åren på Hökarängsskolan.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Enligt kvalitetsredovisningen för år 2005/06 arbetar båda skolorna med värdegrundsarbetet på olika sätt, bl.a finns en antimobbningsgrupp, en del klasser arbetar med projektet Charlie, som är ett slags undervisningsprogram för barn och ungdom som används i syfte att skapa självkänsla och träna social kompetens. I årskurs 9 utses kamrattstödjare, s.k. Ekisar. Trots vissa förebyggande insatser bedömer inspektörerna, som påpekats ovan, att resultatet av skolornas arbete med normer och värden inte är tillfredsställande i detta avseende.

Därför bör Skönstaholmsskolan förbättra och Hökarängsskolan måste åtgärda arbetet med att förebygga kränkningar och skapa trygghet och trivsel.

I läroplanen uttrycks att eleverna skall få reellt inflytande och ansvar över arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt det egna lärandet. Detta inflytande och ansvar bör öka med stigande ålder. Enligt elever och lärare på Skönstaholmsskolan har eleverna i årskurs 1–3 ofta möjlighet att välja aktiviteter själva. Lärarna säger att de kontinuerligt diskuterar val av arbetssätt och undervisningens innehåll med eleverna, vilket ger dem möjligheter att bidra med synpunkter och förslag. I årskurserna 4–6 varierar delaktigheten beroende på ämne. Eleverna gör ibland en planering för veckan utifrån arbetsuppgifter läraren bestämt eller med arbetsuppgifter i en lärobok. Ofta har uppgifterna valts av lärarna medan eleverna får välja när de vill arbeta med dessa uppgifter. Iakttagelser och elevintervjuer visar att inflytande och ansvar varierar i årskurserna 4–6. I flera klasser ges eleverna liten möjlighet till påverkan över sitt lärande. Inspektörerna bedömer att inflytandet och ansvaret över undervisning och det egna lärandet ytterligare bör förbättras på Skönstaholmsskolan och då företrädesvis i årskurserna 4–6.

Av elev- och lärarintervjuer på Hökarängsskolan samt från inspektörernas lektionsiakttagelser framgår att många lärare, företrädesvis i de senare åren, utgår från sin egen planering alternativt följer den arbetsgång som anges i olika läromedel. Flertalet av de elever som inspektörerna samtalar med framhåller att det är lärarna som till största delen bestämmer undervisningens innehåll och utformning, vilket ger eleverna mycket litet inflytande och ansvar över undervisning och det egna lärandet. Inspektörerna bedömer att detta bör förbättras för eleverna på Hökarängsskolan.

Från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Den nya lagens (SFS 2006:67) ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder samt att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall planerade åtgärder redovisas och planen skall följas upp varje år. I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för diskriminering, trakasserier och annan kränkande behandling liksom att vid behov utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier och annan kränkande behandling. Ett sådant målinriktat arbete, som lagen kräver att skolor bedriver, har inspektörerna tidigare bedömt vara i behov att förbättras på båda skolorna.

Enligt särskild förordning skall likabehandlingsplanen utarbetas under medverkan av elever och personal. Enligt rektorn har personalen på de båda skolorna deltagit i framtagandet av likabehandlingsplanen medan föräldrar och elever informerats. Skolorna måste möjliggöra för eleverna att också bli delaktiga i framtagandet av planen. Den likabehandlingsplan som inspektörerna tagit del har i stort utformats i enlighet med förordningens krav. Emellertid bedömer inspektörerna att skolan måste åtgärda planen med att beskriva hur man avser att dokumentera trakasserier och kränkande behandling samt hur planen skall följas upp.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

Enligt kvalitetsredovisningen har skolorna läsåret 2005/2006 arbetat med att förbättra de egna tolkningarna av de nationella kursplanerna med avseende på att göra dem mer lättförståeliga för elever och föräldrar. När det gäller målen i de konkretiserade kursplanerna överensstämmer de enligt inspektörernas bedömning i stort med läroplanens kunskapssyn och de nationella målen, utom i ämnet Idrott och hälsa. I den konkretiserade kursplanen i Idrott och hälsa anges mål att uppnå som t.ex. att springa en viss sträcka under en viss tid, vilken anges olika för pojkar och flickor. Sådana mål överensstämmer inte med författningarnas intentioner och krav. Detta bör förbättras.

Individanpassning och stöd

Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan (IUP) för varje elev vid utvecklingssamtalet. Vid utvecklingssamtalet skall läraren i en framtidsytande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Se vidare i Skolverkets ”Allmänna råd för individuella utvecklingsplaner”. Inspektörerna har tagit del av några exempel på individuella utvecklingsplaner, vars mall är lika för båda skolorna. Mallen för utvecklingsplanen innehåller rubrikerna uppföljning och utvärdering av föregående IUP, kort- och långsiktiga utvecklingsmål, hur målen ska uppnås och slutligen rubriken uppföljning och utvärdering. Planerna beskriver inte tydligt vilka skolans insatser är. Dessutom kan målen för de enskilda eleverna, som de beskrivs i planerna, ytterligare konkretiseras. Inspektörerna bedömer att de individuella utvecklingsplanerna ligger i linje med författningarnas krav men att innehållet tydligare kan konkretiseras med avseende på mål och skolans insatser.

Enligt läroplanen är skolans uppdrag att främja lärande där eleverna stimuleras att inhämta kunskaper för att nå målen. I läroplanen framhålls att det finns olika vägar att nå målen och att kunskap inte är ett entydigt begrepp. I intervjuer med lärare och elever samt på besöken i årskurs 1–3 på Skönstaholm framkommer att eleverna erbjuds olika vägar mot målen. På ett papper skriver läraren ner de mål eleven skall nå och bredvid anges flera olika alternativa aktiviteter som eleven kan välja att arbeta med för att nå målen. I årskurs 4–6 på samma skola varierar denna valmöjlighet för eleverna. Till exempel arbetar alla elever med samma uppgifter i matematik, i SO skriver alla elever om olika länder men om samma saker i respektive land. I Hökarängsskolan ges eleverna inte i så hög utsträckning möjligheter att välja olika vägar mot målen. Denna möjlighet avtar dessutom med stigande ålder på skolan. Både elever och lärare på Hökarängsskolan framhåller att det är läraren som oftast väljer väg. Lektionsbesöken visar vidare att eleverna ofta anvisas en väg att nå målen på. I engelska arbetar t.ex. alla elever med samma lärobok och gör samma uppgifter. I svenska läser alla elever en och samma text. I matematik arbetar alla elever med bråk och decimaltal i samma bok. Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att innehåll, arbetssätt och arbetsformer i undervisningen bör förbättras för de äldre eleverna på Skönstaholmsskolan och för alla elever på Hökarängsskolan.

I årskurs 1–3 på Skönstaholm är undervisningen i stor utsträckning anpassad till elevernas behov, förutsättningar och språk. I de flesta andra årskurserna på de båda skolorna bygger undervisningen ofta på läroböcker.

En sådan undervisning tillsammans med elevernas ringa kännedom om de nationella målen försvårar elevernas delaktighet och inflytande över det egna lärandet i nämnda årskurser. Eftersom det för de äldre eleverna på Skönstaholmsskolan och de flesta eleverna på Hökarängsskolan bara finns en väg mot målen, kan undervisningen inte sägas vara tillräckligt anpassad till elevers olika förutsättningar och behov i dessa klasser. Istället är undervisningen relativt lika för alla elever. Elever som av olika anledningar inte anses klara av den undervisningen bedöms vara i behov av olika former av stöd, hellre än att skolan söker anpassa undervisningen efter elevers olika förutsättningar. Sådant stöd erbjuds och genomförs för ett fåtal elever inom den klass eleven tillhör. Företrädesvis sker detta för yngre elever. Ju äldre eleverna blir, desto vanligare är att de i stället går till någon annan form av verksamhet antingen därför att de behöver lugn och ro eller för att de är i behov av stöd. I de senare åren i grundskolan ges stöd främst som individuell eller gruppvis undervisning av speciallärare, eller annan lärare än klassläraren, i en annan lokal än den ordinarie klassundervisningen.

Enligt läroplanen innebär en likvärdig utbildning bl.a. att undervisningen inte kan utformas lika för alla och att det finns flera vägar till målen beroende på elevernas olika behov och förutsättningar. Även om det i skolornas verksamhet finns exempel på varierad, individualiserad och flexibelt organiserad undervisning så bedöms det generellt sett finnas behov av att Skönstaholmsskolan för äldre elever och Hökarängsskolan för alla elever i högre grad anpassar undervisningen till de enskilda elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper för att främja deras olika behov, förutsättningar och sätt att lära. I detta förbättringsarbete bör elevernas delaktighet och ansvar samt kännedom om målen utgöra viktiga delar.

I samtalet med elevvårdspersonal framkommer att det råder oklarheter för vilka elever som åtgärdsprogram skrivs. Elever i en grupp på Skönstaholm samt yngre elever på Hökarängsskolan erhåller stöd utan att åtgärdsprogram upprättats. Detta måste åtgärdas.

På båda skolorna finns stadsdelens två särskilda undervisningsgrupper. Beslut om placering i särskild undervisningsgrupp fattas av hemskolornas rektorer. I de beslut som fattas av rektorn på Hökarängsskolan/Skönstaholmsskolan om att elev skall placeras i särskild undervisningsgrupp saknas fullföljdshänvisning. Detta måste åtgärdas.

I de två särskilda undervisningsgrupperna finns elever mottagna i särskolan. Enligt förordningen skall elever mottagna i särskolan läsa enligt särskolans kursplaner. Det gör eleverna mottagna i särskolan i gruppen på Hökarängsskolan men inte eleverna mottagna i särskolan i gruppen på Skönstaholmsskolan. Detta måste åtgärdas.

Enligt grundskoleförordningen skall en elev vid behov få studiehandledning på sitt modersmål. Skolorna saknar rutiner för att försäkra sig om att elever får sådan studiehandledning. Detta bör enligt inspektörerna förbättras.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

Både Skönstaholms- och Hökarängsskolan utvärderar elevers läsutveckling med hjälp av läsutvecklingsschemat LUS. Dessutom används andra diagnoser i både svenska och matematik för olika åldrar för att bedöma elevernas kunskapsutveckling.

I en del årskurser på Skönstaholmsskolan använder eleverna planerings- och loggböcker för att utvärdera det egna lärandet. Regelbundna utvecklingssamtal genomförs i alla klasser på Skönstaholmsskolan och på Hökarängsskolan utom i årskurs 9. Eleverna i årskurs 9 har inte haft regelmässiga utvecklingssamtal. I stället har de enligt elever och föräldrar erbjudits en typ av ”öppet hus” där eleverna tillsammans med sina föräldrar har givits möjlighet att träffa lärare i olika ämnen. Detta kan, enligt inspektörerna, inte ersätta ett utvecklingssamtal. Detta måste åtgärdas.

Enligt kvalitetsredovisningen år 2005/06 deltar skolorna i ett kommunövergripande nätverk om betyg- och bedömaröverensstämmelse, vilket bekräftas av rektorn och lärare. Nätverket skall fortsätta i skolornas egen regi när projektet i staden upphör. Enligt lärare i årskurs 7–9 förs diskussioner om mål och betyg med andra skolor i och utanför stadsdelen. Enligt skolornas enkätundersökning anser eleverna i de senare åren på Hökarängsskolan att de får rättvisa betyg även om några elever i intervjuerna framhöll motsatsen, något som skolan ytterligare kan analysera och utveckla. I övrigt bedömer inspektörerna att skolans arbete med en likvärdig betygssättning är av god kvalitet.

Kvalitetsarbete och förbättringsarbete

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet skall en sådan redovisning upprättas varje år. Denna skall innehålla en bedömning av i vilken mån målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser vidta om målen inte har uppnåtts. För Hökarängs- och Skönstaholmsskolan finns en kvalitetsredovisning för år 2005/06. Redovisningen omfattar grundskolan och fritidshemmen men inte förskoleklassen. Inspektörerna finner efter inspektionsbesöket och efter studier av kvalitetsredovisningen att skolorna vidtar en del åtgärder för utveckling och redovisar resultat som i viss mån beskriver huruvida målen för utbildningen nås. Emellertid synliggörs inte de två skolornas olika resultat. Det framgår inte med tydlighet att skolorna gjort en systematisk utvärdering av sin verksamhet och vidtagit åtgärder som har ett tydligt samband med dessa utvärderingar. Exempelvis saknar inspektörerna regelbunden analys och därpå följande förslag på åtgärder kring t.ex. resultat på nationella ämnesproven. I ett sådant analysarbete blir t.ex. skillnaderna i betygresultat mellan pojkar och flickor och med svensk eller utländsk bakgrund samt elever i behov av särskilt stöd automatiskt föremål för intern diskussion och förbättringsarbete.

Inspektörerna bedömer sammantaget att skolan bör förbättra sitt kvalitetsarbete och sin kvalitetsredovisning avseende regelbunden utvärdering och analys av resultat och hur de nationella målen för utbildningen nås, samt förbättringsåtgärder som tydligt är kopplade till denna analys. Stöd för hur kvalitetsredovisningar kan upprättas finns i Skolverkets ”Allmänna råd och kommentarer för kvalitetsredovisning”.

Ledning och intern kommunikation

Enligt rektorn har skolans ledning kontinuerlig dialog med företrädare för huvudmannen. Skolans ledningsgrupp, rektorn och två biträdande rektorer, anser att ansvarsfördelningen mellan dem är tydlig. Rektorn har ansvar för årskurs 7–9 på Hökarängsskolan, en biträdande rektor har allt ansvar för förskoleklassen och årskurs 1–6 på samma skola och den andra biträdande rektorn för förskoleklass och årskurs 1–6 på Skönstaholmsskolan.

Rektorn kan delegera arbetsuppgifter men inte ansvar. I samtalen med elever och föräldrar framgår det att det ibland är oklart vem som har det övergripande ansvaret och fattar beslut i vilka frågor. Ofta vänder sig personalen till den av skolledarna som de "känner bäst". Elever, lärare och föräldrar är inte helt säkra på vem som är rektor för skolorna. Skolförfattningarna ger rektorn stora befogenheter att fatta ingripande beslut, både ifråga om verksamheten och enskilda elever. Det är därför viktigt att det är tydligt vem som är rektor i skolan och för eleverna och vad detta ansvar innebär. Inspektörerna bedömer att rektorsansvaret för skolorna bör tydliggöras.

Ansvarsfördelningen mellan rektorn och de två biträdande rektorerna har medfört att de biträdande rektorerna deltagit i elevvårdskonferenser som behandlat elever inom deras respektive ansvarsområde. Inspektörerna vill göra ledningen uppmärksam på att rektorn skall ingå som ledamot i elevvårdskonferensen. Möjligheten att hålla sammanträde med elevvårdskonferensen utan att rektorn är närvarande får inte brukas i en sådan omfattning att skolan i praktiken kringgår förbudet för rektorn att sätta annan i sitt ställe. Inspektörerna bedömer att detta måste åtgärdas.

Som en följd av att rektorn inte tydligt tar övergripande ansvar över verksamheterna får rektorn svårigheter att vara förtrogen med skolornas arbete samt att utgöra pedagogisk ledare på båda skolorna. Lärare på båda skolorna framhåller att rektorn troligen håller sig informerad om båda skolornas arbete via sin ledningsgrupp. Dock anser de inte att rektorn har samma inblick som de biträdande rektorerna i de pedagogiska verksamheterna som de är ansvariga för. Av elev- och föräldraintervjuerna framkommer att rektorn inte på ett tydligt sätt upplevs ha förtroget med båda skolornas arbete. Tidigare har bedömts att rektorn inte deltar i elevvårdskonferensen enligt författningarnas krav. Inspektörerna bedömer att rektorns förtroget och pedagogiska ledarskap ytterligare bör förbättras.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Tillgång till utbildning och information om utbildning

På båda skolorna finns elever som bedöms vara i behov av undervisning i svenska som andraspråk. Undervisningen i detta ämne sker integrerat med undervisningen i svenska eller som särskilt stöd i svenska på Skönstaholmsskolan och Hökarängsskolan utom i årskurs 7–9. I dessa senare årskurser är lärarna, enligt rektorn, klara över att eleverna skall arbeta utifrån olika kursplaner i de två svenskämnen. Vidare har årskurs 7–9 separerat ämnena på schemat. Inspektörerna vill framhålla att svenska som andraspråk är ett eget ämne med egen kursplan och skall anordnas i stället för undervisning i svenska för de elever som behöver det. Inspektörerna bedömer att undervisningen i svenska som andraspråk måste förbättras i Skönstaholmsskolan och för årskurs 1–6 i Hökarängsskolan i enlighet med ovanstående.

I samtal med elever och föräldrar framkommer att eleverna betalar 250 kronor för en årlig skidresa. Resan erbjuds som ett av flera alternativ på en friluftsdag. Enligt skollagen skall utbildningen i grundskolan vara fri. I verksamheten får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna. I enlighet med Skolverkets ställningstaganden gör inspektörerna bedömningen att denna kostnad inte är att anse som obetydlig. Detta måste åtgärdas.

Personal

Andelen med relevant utbildning på Skönstaholmsskolan uppges i kvalitetsredovisningen år 2006/06 vara 100 procent i förskoleklassen och 97 procent i årskurs 1–6. Motsvarande siffror för Hökarängsskolan är 100 procent i förskoleklassen, 100 procent i årskurs 1–6 och 98 procent i årskurs 7–9. Den personal som finns i Skönstaholms- och Hökarängsskolan bedöms av inspektörerna med få undantag ha utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Personalomsättningen uppges vara mycket låg, personalens tillgång till kompetensutveckling bedöms av inspektörerna som god.

Under denna rubrik har även skolledningens utbildning och erfarenhet bedömts liksom även deras tillgång till kompetensutveckling. Inspektörerna har bedömt att tillgången inom dessa områden är god.

Materiella resurser

Under ovanstående rubrik har resurser såsom böcker, skrivmateriel och andra hjälpmedel samt läromedel, datorutrustningen och lokalerna bedömts. Inspektörerna har bedömt att de materiella resurserna gör det möjligt att genomföra utbildningen, utan att ge ytterligare kommentarer i denna rapport.

Stockholm	Ort
2007-06-20	Stockholm

Inger Tinglev
Elisabeth Ritchey